

процесі з фізики. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. 2021. Випуск 2. 2021.С. 350-357.

2. М.І. Шут, Л.Ю. Благодаренко, Т.Г. Січкач. Забезпечення фундаментальної і прикладної інноваційно-дослідницької спрямованості освітнього процесу з фізики в педагогічних університетах. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія педагогічна. Випуск 27. 2021. С. 53-55.

Засєкіна Т.М.

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інститут педагогіки НАПН України
E-mail: zasekina.t@gmail.com*

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ІНТЕГРОВАНИХ ПРИРОДОЗНАВЧИХ КУРСІВ ДЛЯ 5-6 КЛАСІВ

Оновленим законодавством про повну загальну середню освіту, концептуальними засадами реформи «Нова українська школа» передбачено оновлення змісту і методик навчання. Зокрема нові модельні навчальні програми з усіх предметів для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти структуровано за єдиним підходом – опис очікуваних результатів навчання, орієнтований зміст навчання і види навчальної діяльності. Для природознавчих курсів провідним видом навчальної діяльності є різного роду дослідження (лабораторні й практичні роботи, демонстраційні та індивідуальні досліди, спостереження, навчальні проєкти тощо). Природньо припустити, що колонка «Види навчальної діяльності» відповідає експериментально-практичній частині змісту природознавчих курсів у 5-6 класах. Аналіз програм природознавчих курсів засвідчує, що автори програм по-різному підійшли до опису видів навчальної діяльності.

Як зазначають автори інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» Д. Біда, Т. Гільберг, Я. Колісник він має чітко визначену практичну спрямованість, яка реалізується під час організації спостережень у природі, проведення

експериментів, виконання практичних робіт і вправ, моделювання, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань та досліджень, організацію уроків-екскурсій, роботу з науково-популярною літературою, інтернет-ресурсами тощо [1]. У цій програмі види навчальної діяльності не упорядковані. Їх опис подано як перелік видів робіт, таких як: вимірювання, дослідження властивостей, спостереження процесів тощо, виконання завдань, таких як: планування інформаційного пошуку, створення моделей, складання таблиці тощо, так і перелік форм роботи: гра-тренінг, географічний диктант тощо.

У програмі (автор Т. Коршевнюк) вказано, що колонка програми «Види навчальної діяльності» – це модель діяльності, яка допомагає досягти очікуваних результатів навчання курсу відповідно до чотирьох груп обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. У формулюваннях видів навчальної діяльності закладено алгоритм навчання, що інтегрує дослідницький, особистісно орієнтований, компетентнісний підходи. Цей алгоритм уможлиблює систематичний розвиток в учнів умінь цілепокладання і цілевиконання, і допомагає учням здійснювати планомірний навчальний поступ. Опис видів навчальної діяльності структуровано у такому вигляді: *Формулювання мети і планування діяльності спільно з учителем. Набуття досвіду і знань у процесі досліджень/ роботі з інформацією. Обмін думками і враженнями від побаченого під час екскурсії, проведеного дослідження. Оцінювання результатів індивідуальної/ групової роботи, підведення її підсумків* [2]. Сам перелік практичних завдань, тематика навчальних проєктів розміщений у колонці «Пропонований зміст інтегрованого курсу».

Авторка програми О. Бобкова вказує, що відповідно до вимог Державного стандарту орієнтовними видами діяльності учнів/учениць можуть бути як індивідуальна, так і групова діяльність, а також питання, які є предметом спільного обговорення, дискусій вчителя / вчительки й учнів / учениць [3]. У колонці опис видів діяльності структуровано за позиціями: питання для

обговорення, дослідження, групові та індивідуальні проекти-дослідження, тематичні екскурсії в природу.

Автори програми Р. Шаламов, М. Каліберда, О. Григорович, С. Фіцайло вказують, що стовпчик «Види навчальної діяльності» описує порядок досягнення очікуваних результатів у межах окремих досліджень [4]. Тобто подано поетапний опис наукового дослідження через визначення мети, формулювання завдань, пошук інформації, засвоєння знань, аналіз, створення, порівняння, формулювання висновків. Безпосередньо дослідження і є змістом курсу. Так у 5-му класі передбачено, що учні мають навчитись спостерігати, моделювати, експериментувати, у 6-му класі – досліджувати проблеми природничого змісту. Тому програма має відповідні розділи, на відміну від інших програм, розділи яких більше пов'язані із предметом вивчення, як от – природні явища, будова всесвіту, біорізноманіття, будова організму тощо.

Автор інтегрованого курсу «Довкілля» О. Григорович у колонці «Види навчальної діяльності» виокремлює: пошукову та практичну діяльність, узагальнення знань або навичок, формування ставлення, підбиття підсумків власної або групової діяльності, рефлексію та вказує, що наведений перелік «Практична діяльність» не є переліком практичних робіт, обов'язкових для виконання та оцінювання. Учитель / учителька на свій розсуд визначає, у якому вигляді впроваджувати ту чи іншу практичну діяльність. Це може бути як короткостроковий, так і довгостроковий проєкт, практична робота, вивчення нового матеріалу з елементами виконання експериментів тощо [5].

Автори Ж. Білик, Т.Засєкіна, Г.Лашевська, В.Яценко також зазначають, що завдяки визначеним видам навчальної діяльності мають досягатися очікувані результати навчання. З огляду на те, що згідно державного стандарту освіти очікувані результати навчання згруповані за такими напрямками: 1) пізнання світу природи засобами наукового дослідження; 2) опрацювання, систематизацію і представлення інформації природничого змісту; 3) усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і

техніки в житті людини; відповідальну поведінку для сталого розвитку суспільства; 4) розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту [індивідуально й у співпраці] у відповідній колонці види навчальної діяльності структуровано за групами: дослідження, робота з інформацією, робота в групі для розв'язання проблем, розв'язування задач. До переліку *досліджень* уключено різні за типом, призначенням і способом реалізації досліди, практичні й лабораторні роботи, а також такі види діяльності як моделювання, проєктування, конструювання приладів, користування вимірювальними приладами тощо [6].

Незалежно від того, як автори подали у змісті модельних навчальних програм опис «видів навчальної діяльності» усі вони містять експериментально-практичну частину змісту природознавчих курсів адаптаційного циклу базової природничої освіти. Варто відзначити, що у порівнянні із навчальними програмами пропедевтичного курсу «Природознавство», який викладався до реформи нової української школи, нові програми містять значно більшу і різноманітнішу експериментально-практичну частину. Це у свою чергу потребує оновлення як матеріально-технічного так і методичного забезпечення для її реалізації.

Список використаних джерел

1. «Пізнаємо природу» (авт. Д. Біда та ін.) (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти.
URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Bida.ta.in.14.07.pdf>

2. «Пізнаємо природу» (авт. Т. Коршевніук) (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти.
URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Korshevnyuk.14.07.pdf>

3. «Пізнаємо природу» (авт. О. Бобкова (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizna.pryrodu.5-6.kl.intehr.kurs.Bobkova.17.12.pdf>

4. «Пізнаємо природу» (авт. Р. Шаламов та ін.) (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Shalamov.ta.in.14.07.pdf>

5. «Довкілля» (авт. О. Григорович та ін.) (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Dovkillya.5-6%20kl.intehr.kurs-Hryhorovych.17.12.pdf>

6. «Природничі науки» (авт. Ж. Білик та ін.) (2021). Модельна навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pryrod.nauky.5-6-kl.Bilyk.ta.in.14.07.pdf>